

OBJEKTIVNI I SUBJEKTIVNI USLOVI ZA USPEŠNI RAZVITAK GLUVOG DETETA

Svakako postoje razlike između gluvoneme dece i dece sa svim čulima u pogledu telesnog razvitka. Tako Manciola navodi da gluva deca zastaju po uzrastu; ta pojava ima pak podređeno značenje. Stoga je potrebno spomenuti uzroke koji su direktno uslovljeni gluvonemošću. To su:

a) Poremećaj ravnoteže. U običnom životu taj poremećaj nije obično vrlo upadljiv, ali on se javno ispoljava čim opada kontrola vida. Gluvonemi ne mogu vrlo često da izvedu složenije mišićne radnje sa zatvorenim očima, kao što je to upozorio Bek. To odstupanje zasniva se na uništenju tzv. statičkog organa. Taj organ igra važnu ulogu za održavanje ravnoteže. Ako je on uništen, a to biva kod gluvoće vrlo često — njegov zadatak i ulogu moraju preuzeti oči, te se poremećaj na taj način izravnavava i on se ispoljava očito tek onda, ako se isključi delatnost očiju; takvi gluvonemi ne mogu sa zatvorenim očima da idu neposredno napred.

Bolesti usled kojih je dete ostalo gluvo utiču nepovoljno i na njegovo telesno stanje te stoga gluvonemom detetu treba posvetiti naročitu pažnju i staranje, ukoliko se tiče njegovog zdravstvenog stanja. To dete ne može reći ili ispoljiti što ga boli, manje obraća pažnju svome bolu jer ga od normalnih ljudi nitko ne sažaljeva i nitko s njime ne saoseća, kao što je to slučaj sa normalnom decom. Stoga je potrebno da roditelji pažljivo prate svaku promenu u izgledu svoga deteta i traže uzroke tome. Preporučuje se da se po mogućnosti poziva uvek isti lekar.

Opšti zahtevi higijene za čujuće dete važe i za gluvo dete u povećanoj meri. Vlažni stanovi bez sunca su za gluvonemo dete uopšte, naročito pak za dete s bolesnim ušima, vrlo škodljivi. Iako je u kući i u stanu potreban svež vazduh, ipak se deca moraju čuvati od jake promaje, kao i uopšte od nazeba, jer se nazeb iz šupljine usta i grla lako prenosi u uho. Najbolja zaštita je stalno, ali i vrlo oprezno očvršćavanje, i održavanje u dobrom stanju organa za disanje. Dete treba da nauči zatvarati usta da diše kroz nos, ono treba da se nauči da nos čisti, da se ušmrkuje. U slu-

čajevima gde to postoji, moraju se vegetacije (izraštaji) u nosu i grlu odstraniti, jer slobodan prolaz kroz nos i grlo spada u uslove dobrog govora; izraštaji prouzrokuju nenormalno formiranje usta i položaja zuba i tako otežavaju govor. Otečeni krajnici zatvaraju Eustahijevu trubu i na taj način povećavaju naglupost.

Neposredna posledica nemosti kod gluve dece je poremećaj disanja. I gluvo dete udiše i izdiše kao i svako drugo dete, ali mu nedostaje ono precizno vladanje disanjem koje je omogućeno čestim i najraznovrsnijim njihovim upotrebljavanjem pri govorenju, kričanju, pevanju itd. Zdravo dete i odrasli čovek vladaju svojim disanjem s velikom virtuoznošću, naročito oni koji se uče pevati i svirati na duvačkim instrumentima. Oni умеju vazдушnu struju iz pluća regulisati tako precizno do krajnjih granica mogućnosti; oni se nauče tako celishodno izdisati da sa najmanjom količinom vazduha stvaraju glasove i zvuke. I običan govor predstavlja celishodno vežbanje plućnih mišića, potpomaže izmenu glasova u plućima, čemu se pripisuje i povećana otpornost pluća protiv obolenja, pre svega protiv tuberkuloze. Kod gluvih se to precizno vladanje plućnih mišića ne može razviti; gde nema govora, zaostane delatnost ovih mišića i ako gluvonemi pokuša da izazove glas, jasno se vidi kako nevešto vlada vazдушnom strujom. Sve te nedostatke potrebno je paralisati gimnastičkim vežbama i telesnim kretnjama. Naročito se preporučuju igre koje imaju za zadatak da duvanjem rasture vodenicu i vetrenjaču (od hartije), dalje oduvanje celuloidnih kuglica i pravljenje sapunskih mehurića i dr.

Sem toga pojavljuju se vrlo često kod dece (gluve) bolesti gornjih organa za disanje (bolesti nosa, grla, dušnika, grkljana) i često oboljenje srednjeg uva. Zapaljenje srednjeg uva iako se u većini slučajeva ne može smatrati za pravi uzrok gluvoće, ne predstavlja samo po sebi opasnost za život. Pravilnim pak lečenjem može se vrlo često postići znatno poboljšanje sluha. Između obolenja gornjih organa za disanje, koja se upadljivo često pojavljuje kod gluvih, potrebno je na prvom mestu navesti povećanje žlezda u grlu, tzv. treći krajnik.

Često se kod njih pojavljuje obolenje nosa u vidu zapaljenja dušnika i grkljana. To obolenje je češće nego kod normalne dece. Stoga je potrebno da s vremena na vreme specijalista lekar za bolesti grla, uva i nosa pregleda sve učenike zavoda za gluve.

Detete se mora odvikavati od glasnog i sipljivog disanja i trapavog hoda jer te rđave navike mogu biti od štete za njegov životni položaj i sreću.

Za gluvu decu nije potrebna naročita hrana, samo ona mora biti dovoljna i dobra. Detetu se ne sme dozvoliti da se prejede, ne sme mu se

davati jako začinjena jela, slatkiši i alkohol. Ono treba da se odvikava od mljeskanja pri jelu i srkanja pri pijenju i kušanju čorbe-supe.

Za vreme spavanja treba se držati opštih higijenskih zahteva. Gluvo dete za vreme spavanja ništa ne uznemirava, stoga oni imaju naročito tvrd — čvrst san. Posledica toga može biti da i potpuno zdrava gluva deca mogu mokriti u postelji čak i u docnijem dobu. Kod gluve dece koja su još i telesno slaba i duševno nenormalna mokrenje u postelju traje čak do poznih dečjih godina i zahteva brižljivo lečenje, u izvesnim okolnostima u dogovoru s lekarom. To mokrenje u postelju ne pojavljuje se kod sve gluve dece, kako to roditelji često tvrde. Ako se takvi slučajevi pojave, preporučuje se da u spavaćim sobama gori noću svetlost, jer mnoga gluva deca u potpunom mraku gube orijentaciju u prostoru i stoga se ne mogu snaći. I gluva deca imaju svoje snove; potrebno je posmatrati ih za vreme spavanja pa ako sanjaju nešto strašno, treba ih umiriti ljubaznim milovanjem. Potrebno je pak ispitivati uzroke takvih snova.

Za odevanje nisu potrebni naročiti propisi. Potrebno je samo imati na umu da gluvi posmatra sve jednostrano čulom vida, da želi granati svoj osjećaj vlastite manje vrednosti i stoga precenjuje sve što je spoljašnje (o čoveku sudi samo prema njegovoj spoljašnosti i slično); protiv takvog gledanja potrebno je pak na razne načine reagirati. Ali inače se ta okolnost može iskoristiti u nastavi kako bi dete vodilo računa da njegovo odelo bude uredno i čisto i kako bi pazilo na čistoću svoga tela. Važno je staranje o zubima jer su zdravi zubi i njihov položaj uslov za pravilan govor. Za vreme hladnih kupanja i umivanja hladnom vodom potrebno je uvek voditi računa o telesnom staranju, naročito o ušnim bolestima. Pre kupanja u reci ili pod tuševima deca treba da stave u bolesne uši vatu natopljenu zejtinom (akustik); u mnogim slučajevima potrebno je čuvati ih od takvih kupanja.

Staranje o čulima. Najveće staranje i brigu treba posvetiti čuvanju preostalih čula. Čulo vida je naročito važno za život gluve dece; stoga ga treba pod svim okolnostima štedeti i čuvati, svako obolenje uredno lečiti i nedostatke vida na vreme popraviti odgovarajućim naočarima. Delatnost sluha je u mnogim slučajevima ili potpuno ili delom potpuno uništena. Stoga treba savetovati roditeljima gluvog deteta da se uvere je li kod njihovog deteta potpuna gluvoća ili postoji nada da se lečenjem dostigne izvesno, ma i najmanje poboljšanje. Ako se utvrdi da je kod deteta potpuna organska gluvoća, nema smisla da roditelji idu s detetom od lekara do lekara, od klinike do klinike, ili da najzad probaju sredstva i lekove koji se reklamiraju i hvale u novinama. Detetu se škodi ako takva lečenja nemaju uspeha. Pored toga šteta je u novcu i vremenu. Ako dete

ima neke ostatke sluha, potrebno je lečiti ga, a pri nastavi govora iskoristiti ih. Ako proces ušnih bolesti još nije završen dete treba da leči lekar specijalista, kako ne bi izgubilo poslednje ostatke sluha, kako se zapaljenje iz unutrašnjeg uva ne bi prenelo na mozak i kako ne bi prouzrokovalo smrt. Ako dete s ostatkom sluha jako nazebe, nastaje opasnost da potpuno izgubi sluh, ili da pogorša svoju ušnu bolest.

Pošto mnogi roditelji ne poznaju granicu vremena kada normalno dete treba već da govori, ili ako to znaju pa iz roditeljske ljubavi prema detetu odugovlače konsultovanje lekara, treba ih opomenuti. Jer ako dete ne govori od druge godine ili odmah posle toga, ili bar ne počinje govoriti, ono je ili gluvo ili ima sluh toliko smanjen da nije dovoljan za primanje ljudskog govora. U takvim slučajevima je pak potrebno da se roditelji obrate lekaru specijalisti. Gde se ne mogu za to da odluče neka pokušaju sami da u najmlađem dobu utvrde stupanj gluvoće ili naglivositi. To se može izvesti ako roditelji zovnu dete kad je od njih okrenuto i kad ne naslućuje da su mu roditelji blizu. Pritom treba paziti iz kolike udaljenosti dete reagira na zvanje. Isto se može oprobati sa zvončetom ili avanom kako po danu tako i u noći, kad dete spava otprilike pola časa i pritom posmatrati, da li dete reagira i da li se budi. Ako dete ne reagira na ljudski govor i na najintenzivnije zvukove, ono je gluvo. Ako pak dete iz velike udaljenosti sluša i reagira na zvukove, a ipak ne govori, ono je duševno zaostalo. Konsultovanje specijaliste lekara je neophodno i u svakom slučaju mora se otpočeti lečenje. Pre svega potrebno je odstraniti sve smetnje u disanju, uglavnom adenoidne vegetacije, primenjivati vazdušno kupanje, i ako lekar u većini slučajeva ne postigne pozitivne rezultate, ipak je svestan da je učinio sve što je bilo u njihovoj moći. Onda ne ostaje ništa drugo roditeljima nego da se mire sa »sudbinom« i da se dete na vreme uputi u školu za gluve. Tamo će se gluvo dete naučiti veštačkom načinu artikulisano govora, sporazumevanju sa čujućim ljudima i može postati samostalan i koristan član ljudske zajednice.